

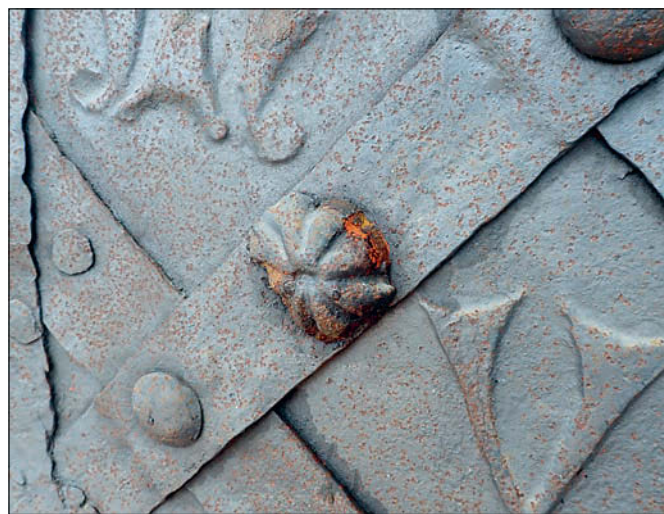
Restaurování dveří z původního kostela Nanebevzetí Panny Marie v Kladně

Zdeněk Kuchyňka

„V pondělí dne 30. srpna 1897 o 9. hodině ranní konány poslední služby Boží v chrámu Páně. Četné množství domácích i okolních dostavilo se k tomuto dojemnému okamžiku a na tvářích starších, usedlých občanů bylo viděti, že bolestně se loučí se stánkem, v němž od mladosti kladli modlitby na oltář Bohu, v němž mnohý s vytouženou družkou poklekal k věčnému spojení a v němž častokráte nalezli útěchu v bolu a strastech; každý posledně rozhlížel se po prostoru chrámové, posledně hleděl na celek, který za krátko zmizeti měl s povrchu, a tak mlčky pod dojmem, že vše na světě je pomíjející, odcházeli všichni z místa Bohu posvěceného.“

Tak popsal poslední bohoslužbu v kladenském chrámu Nanebevzetí Panny Marie František Bohumil Škorpil v knížce Paměti chrámu Kladenského, vydané ve prospěch zbudování nového chrámu v Kladně v roce 1897. Autor dále uvedl, že po skončení bohoslužby začalo okamžitě odstraňování vnitřního vybavení a náhrobních kamenů příslušníků rodů Kladenských z Kladna a Žďárských ze Žďáru. Náhrobní kameny byly posléze umístěny do zdi na dvoře nové kladenské radnice a interiérové vybavení, především obrazy a sochy, se staly základem sbírky městského muzea, které vzniklo v roce 1916.

Zbourání kostela a výstavba nového, mnohem většího chrámu byly důsledkem obrovského růstu počtu obyvatel, které do Kladna a okolních obcí přilákala práce v dolech a hutích, která v druhé polovině 19. století učinila z Kladna „český Manchester“. Původní kostel, který pojmul 450 věřících, tak ani s dostavěnou kaplí sv. Floriána nestačil deseti tisícům věřících, kteří ve městě žili.

Obr. 1: Kladno, původní kostel Nanebevzetí Panny Marie, velké dveře. Kovové části napadené korozí (všechny snímky z restaurátorské zprávy).

Než se budu věnovat restaurování dvou dochovaných památek na zbořený kostel, připomenu alespoň stručně jeho historii. Nejstarší zprávy o něm nacházíme v Registrech papežských desátků a v Libri confirmationum z 50. let 14. století. Škorpilův spis ale ukazuje, že stavba kostela byla zjevně starší, snad o sto let. Prošla ale několika přestavbami, především v roce 1842, kdy byla její hlavní loď a presbytář zvýšeny tak, jak je vidíme na dochovaných fotografiích exteriéru a interiéru. Například v čele presbytáře bylo k dvěma původním oknům prolomeno ještě třetí. S výjimkou už uvedených náhrobků, které jsou dnes zazděny v přízemí kladenského zámku, se

Obr. 2: Kladno, původní kostel Nanebevzetí Panny Marie, velké dveře po dokončení restaurování.

Obr. 3: Kladno, původní kostel Nanebevzetí Panny Marie, dveře do sakristie. Dolní část malých dveří s degradovanou dřevní hmotou.

Obr. 4: Kladno, původní kostel Nanebevzetí Panny Marie, malé dveře – kovový povrch malých dveří po tanátování a konzervaci voskem.

Obr. 5: Kladno, původní kostel Nanebevzetí Panny Marie, malé dveře po dokončení restaurování.

z kamenných prvků nedochovalo vůbec nic. Kladenský zlatník a amatérský archeolog Eduard Lorber na lístku vloženém do Škorpilovy knihy, která je v majetku autora článku, uvádí, že se pokusil zachránit jednu z gotických hlavic na sloupu u hrany vítězného oblouku. Ale i když polírovi slíbil spropitné, pokud hlavicí zachová, byla hlavice do druhého dne rozbita a „odvezena do rumiště“.

Kromě už zmíněných obrazů a soch, z nichž je část vystavena ve stálé expozici Sládečkova vlastivědného muzea v Kladně, zůstaly v muzejní sbírce zachovány dveře do kostela a do sakristie. Dveře ze západního portálu nahoře s lomeným obloukem datoval Zdeněk Wirth do přelomu 14. až 15. století. Byly pobité železným plechem a překříženými plochými pruty s plochými nebo rozetovými hřebíky. V kosočtverečných výplních jsou majuskulní gotická písmena A, E, I, M, R, I, V, z nichž lze několikrát sestavit andělské pozdravení AVE MARIA. Menší dveře s valeným obloukem, jimiž se vstupovalo do sakristie, jsou Zdeňkem Wirthem datovány do 16. století. V kosočtverečných výplních mezi plechovými pásy vidíme v horní části dvojocasého lva a „plaménkovou“ orlici, tedy figury ze znaků českého státu.

Oboje dveře byly dlouho umístěny ve východní otevřené lodži kladenského zámku, což se nutně muselo podepsat na jejich stavu. V letošním roce se Sládečkovu vlastivědnému muzeu v Kladně podařilo s finančním přispěním Ministerstva kultury z programu ISO II/D oboje dveře zrestaurovat. Restaurování bylo zadáno firmě Houska a Douša, spol. s r.o. z Buštěhradu, kde na restaurování pracovali především Petr Douša a Jakub Vondráček, oba s licencemi MK ČR.

Stav před restaurováním

Celý povrch dveří byl pokryt depozity prachových částic. Kovové části z lícové strany byly výrazně napadeny korozí, některé partie ve spodní části zcela chyběly. Povrchová úprava byla provedena základní suříkovou barvou a vrchní barvou v černém odstínu. Barvou prostupovaly korozní produkty železa. V průběhu let byly na větší dveře doplněny nové růžice, které byly v mnohem lepším stavu než ty původní. Dřevo obou dveří bylo natřeno šedým lakovým nátěrem a neslo výrazné stopy napadení hnilobou a dřevokazným hmyzem.

Postup restaurování

Nejprve byly odsáty uvolněné části barev a prachových usazenin, celé dveře omyty vodou s detergentem a usazené prachové nečistoty byly odstraněny jemným žíněným kartáčem. Na kovových částech dveří byly jemným nerezovým kartáčem odstraněny korozní produkty a nesoudržné vrstvy barvy. Povrch byl pak stabilizován roztokem taninu ve vodní lázni s etylalkoholem, po 48 hodinách zrání byl povrch zbaven přebytků taninu a postup se ještě jednou opakoval. Na závěr byl kovový povrch fixován dvěma vrstvami včelího vosku

a zaleštěn. Obnažené dřevěné partie byly ošetřeny roztokem proti dřevokaznému hmyzu a plísním. Volné díly a třísky byly přilepeny. Na závěr byl povrch konzervován nátěrem včelího vosku.

Restaurované dveře ze sakristie jsou vystaveny na podestě hlavního schodiště kladenského zámku. S vystavením větších dveří se počítá v chystané expozici hornictví a hutnictví, která vznikne v Hornickém skanzenu Mayrau ve Vinařicích v rámci projektu Cestou uhlí a železa financované z větší části v rámci IROP 2021+.

PRAMENY A LITERATURA

Prameny

Douda, P. 2023: Restaurátorská zpráva. Dveře z kostela Nanebevzetí Panny Marie. Buštěhrad.

Literatura

Krajník, S. 1997: Sto let od zániku starého kostela v Kladně. Posel z Budče č. 12–13. Kladno, s. 12–17.

Kuchynka, Z. – Vyšín, J. 1997: Náhrobky z původního kostela Nanebevzetí Panny Marie v Kladně. Posel z Budče č. 12–13. Kladno, s. 18–21.

Škorpil, F. B. 1897: Paměti chrámu Kladenského. Kladno.

Wirth, Z. 1907: Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese Kladenském. Praha, s. 68–71.

Die Restaurierung der Türen aus der ursprünglichen Maria Himmelfahrtskirche in Kladno

In der Dauerausstellung des Heimatmuseums in Kladno befinden sich die in der Museumssammlung erhaltenen Türen der ursprünglichen, zu Ende des 19. Jahrhunderts abgerissenen Kirche der Maria Himmelfahrt in Kladno. Die spitzbogige Kirchentür aus dem Westportal hat Zdeněk Wirth in die Wende des 14. und 15. Jahrhunderts datiert. Die kleinere Sakristeitür mit Rundbogen wurde von Wirth in das 16. Jahrhundert datiert. Im Jahre 2023 ist es dem Museum gelungen, beide Türen mit Unterstützung des Kulturministeriums aus dem Programm ISO II/D zu restaurieren.

Abb. 1: Kladno, ursprünglich Kirche der Himmelfahrt Mariä, große Tür. Metallteile mit Korrosionsanfall (alle Fotos aus dem Restaurierungsbericht).

Abb. 2: Kladno, ursprünglich Kirche der Himmelfahrt Mariä, große Tür nach der vollendeten Restaurierung.

Abb. 3: Kladno, ursprünglich Kirche der Himmelfahrt Mariä, Sakristeitür. Untere Partie der kleineren Tür mit degradierter Holzmasse.

Abb. 4: Kladno, ursprünglich Kirche der Himmelfahrt Mariä, kleine Tür – Metalloberfläche nach der Gerbsäurenbehandlung und Wachs-konservierung.

Abb. 5: Kladno, ursprünglich Kirche der Himmelfahrt Mariä, kleine Tür nach der vollendeten Restaurierung.

(Übersetzung J. Noll)